HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

והפ. מילתא דלקיטא הוא: **ר"ע מר' יהושע גמר לה.** בתמיה: **קינוף.** מרגיזה עמודים וכילה פרוסה עליהם כדאמרי' בפסוכה (דף י.): **נחנוך תפיליו.** של מצוי [a] דקסבר שבת לאו זמן תפילין הוא ואסור להניחן שמא יבא בהן לרשות הרבים: **שדעתו של אבא נטרפה.** וקרוב הוא למות שהיה דעתו מיושבת היה חולץ תפיליו: **חיסור מקילה.** הלקח הגר והטמנת חמין ועוסקין בדבר שהיו אלא איסור גדול שבות למיעוטי' דאי מתניתא תפילין בשבת אין כאן איסור מלאכה ופפילו יבא לרשות הרבים להם דרך מלבוש הוא ותכשיטין הוא לו בחול: **ברחוב תרבע לחומת.** מפני הגלוי שבראשו שמלוקת תנורו של עכנאי בשבת מליעה (דף נט.): **שלו מהו.** שמא מהם מיתתו: **שלך קשה משלהן.** מפני שלבך פחות כאולם ואילו שמשתי היית למד תורה הרבה: **נטו.** ר"ת שמי זרועותיו: **שנגללין.** כשגוללין ספר תורה ותכתב מכוסה כך תתעלם ותתכסה תורה שבלבי כשלמות לפי שלא שמשוני ולמדו ממני: **ולא חסרתי מרבותי כלבב המלקק מן היס.** לפי שכשתה שהיתה גדולה אין למודי עולה לחסרם ולקבל מהם שכר מכמה א] שלא מעט כלבב המלקק מן היס. וכן תלמידי לא חסרוני ולא קבלו מהכמתי לחסר את יתרון חכמתי מהם ב] לפי' כמו שמחסר המכחול בשפופרת בעבור אחד ג): **ולא חסרתי.** כלומר לא חסרתים מחכמתם ממה שהיו מתחילה גדולים יותר ממני וגם עתה גדולים הם ממני לפי שלא למדתי מחכמתם כי אם מעט מהם: **שפופרת.** קנה שנותנין בה כחול. קיסם של עץ או של כסף שמחזיק בתוכו [1] ומעבלו בכחול ומוליאו: **כנהרדעה עזה.** בהלכות מרחות נגעים: **בנטיעת קשואים.** הלכות מיני כשפים שעל ידיהם נתמלא כל השדה קשואים: **אמרו לו הכדור והאימום וכו'.** כדור פלוט"ש מחופה עור ומלאה מחוכו צמר של איל בדוחק וכן אימום שלהם של עור היה כעין מענל וממולא מחוכו שער ופיו תפור וכו היו עושין המנעלים כמו שעושין הרועענין שלנו בדפוס של עץ: **הקמיע.** של עור וממולא מחוכו ותלאהו בצואר לנוי: **משקולת קטנה.** כעין מוקף שעושין מעופרת ומחפין אותה בעור כדי שלא תחסר מצל משקולת גדולה אין דרכה [2] לחפותה בעור: **ונרור המרגלים.** תופרין המרגלית בעור ותולין אותו בצואר בהמה לרפואה: **מהו.** לפי שנחלקו בהלו רבי אליעזר וחכמים בסדר טהרות (כלים פכ"ג) [3] וחכמים אומרים אין מקבלין טומאה לפי שכלי עור אין מקבל טומאה אלא מס כן יש לו בית קיבול להיות מיתקם לשק והני הואיל וקבולן נעשית למלאכתן מלוי בחוכו עולמית לא שמיה קבול [4] וכדי אליעזר אומר מקבל טומאה דבית קיבול העשוי למלאכת שמיה קבול ועוד נחלקו בכדור ובאימום שנקרעו ונרפא חלל שלהם למודו רבנן דמקבלי טומאה להא מיכא בית קיבול ופליגי לענין טבילה שחכ"ע מה שבחוכו חוזר ור' אליעזר אומר מה שבחוכו אינו חוזר לכולי חד כלי הוא ובשעת פטירתו היו רוצין לידע מס מתה אומר בחוכו אני המחלוקת אמר להם טמאים אפילו שלמים והטוהרה נוגעת מבחוץ: **וטהרתן כמה שהן.** כלומר מס נקרעו שחכמים מודים שמקבלין טומאה ומלוקין עלי לומר שהטלוי חוזר ועומד להי בדברי שהטלוי אינו חוזר שמטבילן כמות שהן: **מנעל שעל גבי לימום מהו.** שלף בו נחלקו בתוספתא [5] דטהרות [6] חכמים אומרין הואיל ואינו מחוסר מלאכה הלריכה חומן שהליוט יכול לסלקו מעל הלימום כבר אם כלי עליו וטמא ור"ש מטהר שעדיין לא נגמרה מלאכתו: **הוסר הגדר.** שבראשו: **בין קסרי לנוד.** שהיו נוטלין את מטתו מקסרי לנוד: **פתח עליו בשורה.** שהיו עושין שורה סביבות המטה להסקף: **הרבה מעות יש לי.** להחליף: **ואין לי שולחני להרלותן.** כלומר הרבה שלוות יש לי לשמול ואין למי לשמול: **היכי עביד.** רבי אליעזר הכי שעשה מעשה בנטיעת קשואין: **להחלמה.** בהם ר"ע הוא לשבד ר' אליעזר:

לחלוץ תפילין. פ"ה של ר' אליעזר לא היה ר"ל זו ממקום אחד קרי ליה לימוד שבות לכל [7] שלסקרו חכמים לילת בו לרשות הרבים לסור לילת בו למלר וה"ה לפי' יוצא במקום ג' לסור: **היאך** מניחין איסור סקילה. משמע דמדליקין ואסר כך מולין וקשה דבפרק במה מדליקין (שבת דף לה: ושם) משמע לפיכא דתניא שלישית להדליק את הגר דברי רבי נתן ר' יהודה לומר שלישית לחלוץ תפילין ופ"ה התם ומדליק ברביעית ואין לומר ומדליק בשניה מדקתמר התם במה הכי שניה להדליק כמלן לא כר' נתן ולא כרבי יהודה הגשיע וגם אין לומר שמדליק בשלישית וה"ק שלישית אף לחלוץ תפילין ועושה מדליק ברישא מדקתמר התם שלישית להדליק ומוקי לה כרבי נתן ולא כרבי יהודה הגשיע ועוד קשה לחלו שורקנוס לא ידע מנהגו ו"ל דוקא תפילין ברישא אלא שבאותה שעה היכרו להדליק מפני שהיו טרודין בחוליו ולכך היה גוער בו: **ומהרתן** במה שהן. פ"ה דמחלקו לענין טבילה בנקרעו אי חוזר מה שבחוכו או לא ובהדיא לא מלכתן פלוגתא אלא בפ' כ"ג דלכלים תנן הכדור והאימום והקמיע ותפילין שנקרעו הנוגע בהן טמא במה שבחוכו טהור אלמא אין חוכו מחוב חיבור ותניא בתוספתא ר' יהושע ב"ק אומר משום ר' אליעזר אף מטפילין כמו שהן אלמא מדלא חיין בטבילה ס"מ דהוי חיבור: **היה** מבה בבשרו. ומשום שרט לנפש (ויקרא יט) ליכא למשום תורה קעניד כדאמר הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרלותן [8]:

הדרן עלך **ארבע** מיתות

והא ר' עקיבא מר' יהושע גמיר לה והתניא כשחלה ר' אליעזר נכנסו ר' עקיבא וחבירו לבקרו הוא יושב בקינוף שלו והן יושבין בטרקלין שלו ואותו היום ע"ש היה ונכנם הורקנוס בנו לחלוץ תפליו גער בו ויצא בנזיפה אמר להן לחבירו כמדומה אני שדעתו של אבא נטרפה אמר להן דעתו [9] ודעת אמו נטרפה היאך מניחין איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות כיון שראו חכמים שדעתו מיושבת עליו נכנסו וישבו לפניו מרחוק ד' אמות א"ל למה באתם א"ל ללמוד תורה באנו א"ל ועד עכשיו למה לא באתם א"ל לא היה לנו פנאי אמר להן תמיה אני אם ימותו מיתת עצמן אמר לו ר' עקיבא שלי מהו אמר לו שלך קשה משלהן נטל שתי זרועותיו והניחן על לבו אמר אוי לכם שתי זרועותיי שהן כשתי ספרי תורה שנגללין הרבה תורה למדתי והרבה תורה לימדתי הרבה תורה למדתי ולא חסרתי מרבותי אפילו ככלב המלקק מן הים הרבה תורה לימדתי ולא חסרוני תלמידי אלא כמכחול בשפופרת ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות בהרת עזה ולא היה אדם ששואלני בהן דבר מעולם ולא עוד אלא שאני שונה שלש מאות הלכות ואמרי לה שלשת אלפים הלכות בנטיעת קשואין ולא היה אדם שואלני בהן דבר מעולם חוץ מעקיבא בן יוסף פעם אחת אני והוא מהלכין היינו בדרך אמר לי רבי למדני בנטיעת קשואין אמרתי דבר אחד נתמלאה כל השדה קשואין אמר לי רבי למדתני נטיעתן למדני עקירתן אמרתי דבר אחד נתקבצו כולן למקום אחד אמרו לו [10] הכדור [11] והאמום והקמיע וצרור המרגליות ומשקולת קטנה מהו אמר להן הן טמאין במה שהן [12] מנעל שעל גבי האמום מהו אמר להן הוא טהור ויצאה נשמתו בטהרה עמד רבי יהושע על רגליו ואמר הותר הנדר הותר הנדר למוצאי שבת פגע בו רבי עקיבא מן קיסרי ללוד היה מכה בשערו עד שדמו שותת לארץ פתח עליו בשורה ואמר [1] אבי אבי רכב ישראל ופרשיו הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן אלמא מרבי אליעזר גמרה מרבי אליעזר ולא סברה הדר גמרה מרבי יהושע ואסברה ניהליה היכי עביד הכי והאנן תנן העושה מעשה חייב להתלמד שאני [2] דאמר מר [3] לא תלמד לעשות לעשות אי אתה למד אבל אתה למד להבין ולהורות:

הדרן עלך **ארבע** מיתות

1. וְאֶלִישָׁע רָאָה וְהוּא מְצַעֵק אֲבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיַּחֲזֵק בִּבְגָדָיו וַיִּקְרָעֵם לִשְׁנַיִם קְרָעִים:
מלכים ב ב יב
2. כִּי אַתָּה בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבַת הַגּוֹיִם הָהֵם:
דברים יח ט

מסורת הש"ס

a) כלים פכ"ג מ"ג ע"ש, ב) [ל"ל והמוסם וכן בכ"מ המוכר כלן בגמ' וכרש"י ובמוסף. מימם בס' ל"ל במ"ס וכן בערוך מימם מימוס במ"ס וכ"ה במשנה דכלים], ג) [שם פכ"ו מ"ד] שבת קמג:, ד) [כ"ה כה: שבת עה. ע"ז יח. ולה מג:], ה) ע"ז כ"ש ב"מ ל], ו) כב"מ: שנותנין בה כמוך מכחול קיסם של עץ או של כסף שמוחזין בתוכו, ז) [ל"ל תוספתא דכלים ב"מ פ"ג ה"ג], ח) [ע' תוס' סוכה יב: ד"ה מהו דתימא וכו' מה שהשיגו לפיבש"י דכסף], ט) [והם דכסף רש"י מתוספתא דוקא ולא ממשנה מפורשת בכלים פכ"ו מ"ד ומייתי לה הש"ס בשבת דף קמג: פלוגתא דר' אליעזר וחכמים ע"ש מלוה לייבמ], י) [כלים ב"מ פ"ד ה"י וע"ש], כ) [שבת דף סד:], ל) [וע"ע תוס' יבמות יג: ד"ה לתמר רחמנא],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לחלוץ תפיליו וכו' דקסבר שבת לאו זמן תפילין. עי' מג"מ פ' שם פ"ק יא: **שם** ד"ה משקולות קטנה וכו' לחפותה בעור. עיין ב"ב דף פ"ט ע"ב תוספות ד"ה ולא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דעתו מיושבת ודעת אמו נטרפה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ולא תפרתי מרבותי וכו' ולקבל מהם תכמה מלא. מלא אלא נמחק וכ"ב ב"ל בפי': ב] בא"ד יתרון תכמתי מהם בפי'. מלא תפילו נמחק וכ"ב ב"ל מלא:

לעזי רש"י

פלוט"ה [פילוט"א]. כדור.

מוסף רש"י

אבל אתה למד להבין ולהורות. כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלים ולהוות לנהיג לא מעשה כך וכך שזה הוא תק הגויס (דברים יח ט) שתוכל לעמוד בהן ושם יעשה נגיע שקר לפניך שתבין שהוא מכשף (שבת עה.).

הדרן עלך **ארבע** מיתות